

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

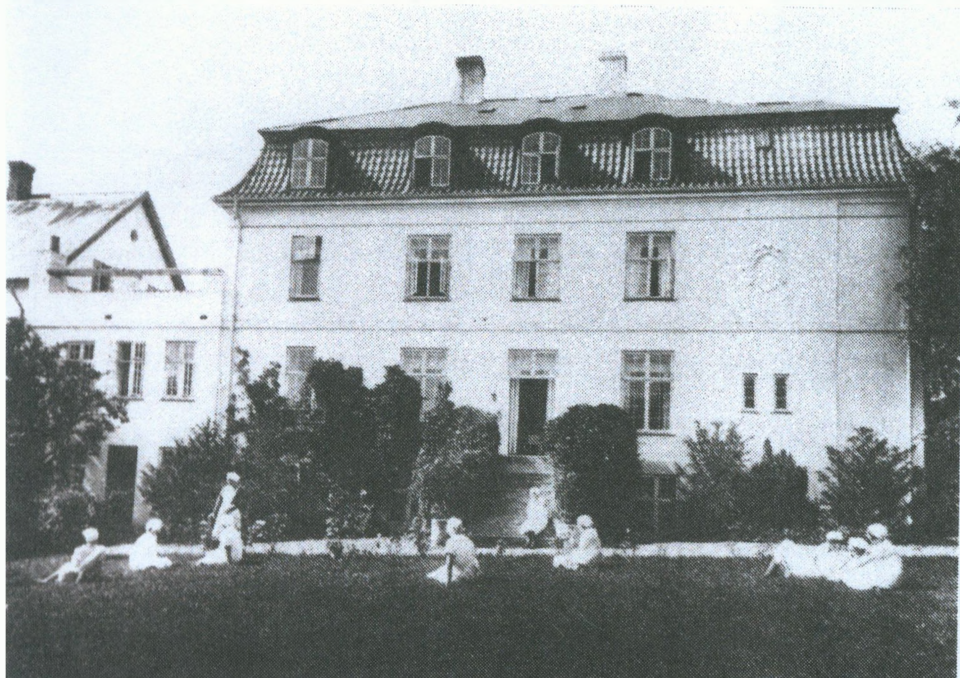
ISSN 0903-3505

Lokalhistorisk Forening i **HILLERØD** **KOMMUNE**

MEDLEMSBLAD

1991-1

FORSIDEBILLEDET: Frederiksborg Husholdningsskole, fot. ca. 1928.

MEDLEMSMØDE

Velkommen til møde med den tidligere TV-Avis-journalist, nu forfatter og forlagsredaktør, PETER OLESEN.

Peter Olesen vil vise lysbilleder og fortælle om KVALITET I BYGNINGSKULTUREN. Han vil tage udgangspunkt i det gamle København - og det gamle Valby - som han har skrevet nogle spændende og charmerende bøger om. Kan Hillerød lære noget om bygningsbevaring og bygningskultur?

Sted: Frederiksborghallen, festsalen, Milnersvej 39.

Tid: Torsdag d. 21. februar, kl. 19.30.

Pris: Medlemmer gratis (billet vedlagt bladet); andre kr. 25,- ved forsalg hos boghandlerne og Turistbureauet, eller ved indgangen.

FRA BESTYRELSEN

Ved et møde d. 19. 1. 1991 har bestyrelsen rekonstitueret sig. Bjørn Verstege og Aase Orholm er trådt ud, og derefter består bestyrelsen af følgende 5 medlemmer: Asger Berg (fmd.), L. Peter Madsen (næstfmd.), Anton Mariegaard (kasserer), Eva Holm-Nielsen (sekr.) samt Jørgen Berner.

Der har været lidt skriveri i pressen om bestyrelsesforholdene, og vi vil derfor give en redegørelse herfor i forbindelse med beretningen på den kommende generalforsamling.

Bestyrelsen

GENERALFORSAMLING

afholdes på Biblioteket, Bakkegade 23, Hillerød, torsdag den 14. marts 1991, kl. 19.15. Dagsorden i henhold til foreningens vedtægter. Disse er anført side 14 og 19.

P. S. Efter generalforsamlingen viser Niels Arne Hansen lysbilleder: "Gamle billeder fra Hillerød".

HILLERØD LUFTVÆRN

I denne tid, da raketter og bomber andre steder i verden rammer også uskyldige civilpersoner, er det interessant at blade i en præcist 50 år gammel pjece med titlen "Luftværnsplan for Hillerød".

I 1941 var truslen om en luftkrig en sag, som Hillerøds borgere måtte tage stilling til. Oplysningerne om tyskernes blitz mod London og andre luftkrigs-handlinger var kendte, og ingen kunne forudse, om krigens udvikling en dag ville medføre luftbombardementer i Danmark.

Hillerød Luftværnsforening udarbejdede og udgav derfor den nævnte pjece, som gratis blev omdelt til alle husstande i Hillerød Kommune og Frederiksborg Slotssogns Kommune, idet foreningens formand, Thomas Dinesen, samtidig opfordrede folk til at indmelde sig i foreningen (Årskontingent pr. 1. 4. 1941: 2 kr.).

Foreningen var den lokale kreds af den landsdækkende Dansk Luftværnsforening, stiftet 1934, som fra 1949 videreførtes som Civilforsvars-Forbundet. Men i disse første krigsår var begrebet civilforsvar endnu nyt. Det byggede på Luftværnsloven af 29. 4. 1938, i medfør af hvilken Statens civile Luftværn indkaldte et antal værnepligtige, og derudover meldte mange frivillige sig, ligesom Luftværnsforeningen efter aftale med indenrigsministeren fik tildelt bestemte opgaver.

Pjecen beskriver i detaljer planerne for, hvordan Hillerøds ca. 12.000 indbyggere skulle beskyttes mod luftangreb. Fra en kommandocentral skulle luftværnschefen, politimester Knud Lassen, lede luftværnet.

De almene planer omfattede varsling og afvarsling af angreb, mørklægning, husvagtordning, pulterkammerrydning, tilflugtsrum og sikring af livsvigtige virksomheder.

Varsling skete fra 4 sirener: på rådhuset på Torvet, på Frederiksværksgade 7, på ægpakkeriet på Milnersvej og på Arbejdsanstalten på Skansevej. Lød sirenen, skulle alle søge dækning efter nærmere regler, og på hestekøretøjer skulle hestene fraspændes og bindes med tov til vognen, ligesom hestenes forben

skulle sammenspændes med et tov. Var der tugen dæklug i nærheden, skulle man lægge sig fladt på jorden, helst i en grøft, dække sig med arme og ben eller toj og stikke en blyant eller pind mellem tænderne fra mundvig til mundvig.

Husvagsordningen betød, at grundejerne i 35 distrikter i Hillerød skulle sørge for at tilmelde husvagsledere og -hjælpere til politiet (i alt ca. 1100 personer), ligesom de skulle anskaffe reglementeret materiel til brug for husvagten: bl.a. kar med sand og vand, spande, en svaber, brækjern, økse, skovl, gasmaske, elektrisk håndlygte og armbind (rødt med to smalle gule kanter).

Husvagtens opgaver omfattede ordens-, brand-, sanitets- og teknisk tjeneste. Det indebar fx., at husvagten ved flyvervarsling skulle slå alarm "ved Raaben, Gong-gong, Grydelaaq el. lign." og hjælpe alle til tilflugtsrummet. Efter nedkastning af brandbomber skulle husvagten søge at dænge sand på bomberne og selvfølgelig tilkalde brandvæsenet, enten fra hovedbrandstationen (Falck, Langesvej 11) eller Slotssognets brandstation (Zonen, Frederiksværks-gade 10). Hertil kom to hjælpebrandstationer, der var planlagt etableret på Dyrehavevej 2 og i Markedshallen i Slangerupsgade.

Endelig skulle husvagten kende til nødhjælpsarbejde, herunder behandling af sår og kvæstelser, kvælning og giftgasskader. Sårede skulle sendes videre til sorteringsstationen (Statsskolen på Sdr. Banevej), hvorfra de ville blive bragt videre til Amtssygehuset på Sdr. Banevej (nuværende CF-kaserne), ledet af sygehusforvalter Kjelstrup, - eller ved gasskader til afvaskningsanstalten, Hostrupsvej 21, ledet af læge Gertrud Burrau.

Hvad angår planen om pulterkammerrydning, oplyses det, at det er en forebyggende foranstaltning, der skal mindske brandfaren og lette brandbekæmpelsen efter nedkastning af brandbomber. Ifølge politibekendtgørelse af 1. 9. 1939 skal husejerne rydde loftsrum for "gammelt Papir, værdiløse Bøger og Skrivelser, værdiløse Billeder, Sække, Flaskehylstre, Træld, opslidte Madrasser, Klude, værdiløse Møbler" osv.

Endvidere omfattede de almene planer som sagt tilflugtsrum. Der opregnes 12 offentlige rum, specielt for trafikanter, med plads til i alt 846 personer. Disse rum, der alle indeholder WC, drikkevand, sanitetskasse, nødbelysning og diverse værktøj, findes følgende steder: Alderdomshjemmet i Grønnegade 4, Henning Olsens ejendom i Frederiksværksgade 11a, Amtmandsboligen på slottet, baghuset Slangerupsgade 20, Hillerød Landboobank i Slotsgade 36, Hillerød og Omegns Bank, Biografen på Torvet, Nødtørftsanstalten på Torvet, Frederiksborg Amts Avis i Helsingørsgade 8, Hostruphus på Sdr. Banevej 16, samt Sdr. Banevej 25 og Københavnsvej 8. Alle disse steder var markeret med gule skilte med

ordet "Flilflugtårn". Og hertil kom de private Flilflugtårn, der skulle indtætte eller nærmere beskrive regler.

Endelig nævner pjecen de livsvigtige virksomheder, der skal sikres: vandværkerne, gasværket, el-værket, amtssygehuset og telefoncentralen. Og det nævnes, at der er udarbejdet særlige luftværnsplaner for Frederiksborg Slot, Nordstens Fabrikker samt skolerne.

Efter redegørelsen for disse almene planer beskriver pjecen, hvordan politi-, brand- og sanitetstjenesten skal fungere - og desuden den særlige tekniske tjeneste og gasrensningstjenesten. Al alarmering sker telefonisk til Hillerød Politi, telefon 376.

Som sidste punkt nævner pjecen Danske Kvinders Beredskab. I alt har 135 kvinder i Hillerød og Frederiksborg Slotsogn tilsluttet sig denne beredskabsorganisation og gennemgået undervisning, så de kan deltage i forplejningstjeneste, børnepasning eller indkvarteringstjeneste, hvis luftkrigen skulle komme til Hillerød.

Som det er fremgået, er det meget detaljerede og velgennemtænkte planer, der gennemgås på de 24 sider, som "Luftværnsplan for Hillerød" omfatter. Heldigvis var det kun de mindre dramatiske dele af planerne, som der blev brug for - mørklægning, husvagsordning osv. Men Hillerød ville ikke være blevet taget på sengen, hvis det var kommet til luftangreb.

Selv om mange af forholdreglerne, som vi har set i det foregående, har baggrund i bekendtgørelser fra centralt hold, mærker man alligevel en dynamisk lokal indsats bag denne pjece.

Det er næppe forkert at pege på foreningens formand, Thomas Dinesen, som denne dynamiske kraft bag planerne for Hillerøds luftværn.

Thomas Dinesen, ingeniør, forfatter, godsejer (1892-1979) - bror til Karen Blixen - var formand for Hillerød Luftværnsforening 1939-50. Hans krigserfaringer fra 1. Verdenskrig, der skaffede ham Storbritanniens Victoriakors, har også præget de planer, der her er beskrevet. Han boede i villaen "Vænget", Gadevangsvej 1 (nuværende Ødamsvej 1, hvor Lions Park ligger), i årene 1932-1966.

Asger Berg

MYTER OG SANDHED I MUNDTLIG TRADITION

MERE OM RUTH-SLÆGTEN OG SPILLEMÆNDENE

Formanden for Alsønderup Sogns Lokalhistoriske Forening, Ole Ruth Blåkilde, har sendt nedenstående indlæg, der dels uddyber, dels korrigerer den beretning om Ruth-Slægten, vi bragte i sidste års medlemsblad nr. 3.

Denne byggede på oplysninger, som var modtaget af Agnethe Scott, en datter af den sidstlevende spillemand af slægten.

Meget af historien fra nr. 3/1990 om Ruth-spillemandene står i Amtsavisen 30.3.41 og i bogen "Spillemanden i Dansk Folkeliv" fra 53, frit genfortalt af Ringsted-spillemanden Laurits Hansen efter H. Andreas Hansen-Ruth i Hillerød.

Men Andreas Ruth havde en faster, som i 1921, da hun var 92, fortalte sin version af Ruth-historien. Den stod i "Kultur og Folkeminder" 1951. Margrethe Mogensen fortæller bl. a.:

"Min fars familie stammede fra en engelskmand, som kom med Caroline Mathilde, han var noget inde ved stutтерiet på Hille-rødsholm. Det er fortalt, han hed Rood, men det blev lavet om til Ruth, det navn gik min far og hans brødre under blandt folk. De er vist ikke døbt det. Nu er der nogen i familien, der har taget det op igen".

Hvad er sandhed i dette og i historien fra nr. 3 - hvad er beskykkelser tilført familietraditionen af generationerne?

I 1766 kom Caroline Mathilde fra England som Chr. d. 7.s dronning, men da havde Ruth-familiens "stamfar" været død i 9 år.

Han bar et meget dansk navn, Christen Jensen - og så Ruth. Han gør sig fortjent til at nævnes første gang i kirkebogen her i 1733. En pige i Nejede får et "uægte" barn, og han udlægges som far, benævnt Christen Jensen Rud, soldat ved kaptajn Stürops Kompagnie i Helsingør. I 1740 ægter Christen Jensen Ruth, nu "geworben" soldat i Tjæreby, en pige derfra. Og i 1757 begravnes husmand i Tjæreby Christen Ruth, 38 år gammel. Han var altså født ca. 1719.

Fra denne Christen Jensen Ruths søn, Hans Christensen Ruth, nedstammer alle, som efter hans tid her på egnen bar tilnavnet Ruth. Og slægten spores ret godt i Tjæreby og omliggende sogne.

Ruth er ellers et bibelsk kvindenavn, vist også brugt som efternavn i udlandet, og i Danmark skulle have levet en adels-slægt Rut eller Rud. Men Christen Ruth i Tjæreby ses hverken at have forbindelse til adel eller udland.

Selvfølgelig kan der engang i 1600-årene godt være kommet en udenlandsk soldat hertil ved navn Ruth. Det vides bare ikke.

Men der kom ingen som dronningens kammertjener, og Struenses fald gjorde ingen Ruth til gårdmand. Der kendes ingen Ruth som stutmester, men Jens Christensen Ruth var staldkarl ved stutriet. Han var tilsyneladende ugift og døde 1802. Han solgte et hus "ud til Løngangs-veien" i Nyhuse, til en slagter Rabin kort før år 1800.

Anders Hansen Ruth (1775-1859) var hverken gårdmand eller kromand på Nebbegård. I 1815 købte han en overdrevslod fra Gundergård i Harløse, senere også tørvelod nr. 29 på Ebberholtsdam og arvefæstehuset "Ruthshuset", som måske endnu ligger i Harløse by. Om han holdt smugkro, ved jeg ikke. Men Ruth-slægten var fattige folk på små overdrevs- ejendomme, især på Harløse overdrev. De kunne næppe leve af deres karrige jordlodder og kastede sig over landsbyhåndværk og -handel.

Sådan blev et bierhverv som "musikanter" taget op af Anders Hansen Ruths tre sønner, Jørgen, Carl og så min tipoldefar Hans Andersen Ruth. Den violin, jeg har arvet, er nok hans. Inde i den står "Reparert af Instrumentmager A. Hjorth i Kjøbenhavn 1832".

Hans Andersen Ruth solgte i 1836 sin lille lod på Freerslev Overdrev og endte med en anden på Tulstrup Mark. Det var ikke Viestengård i Tulstrup by, men kun Viestengårds ubekvent liggende overdrevslod. Ejendommen hverken var eller blev en gård, selv om nogen i nutiden fandt på at kalde den "Ellegården".

Derfra har Hans Andersen Ruths ældste datter, Margrethe, givet sin enestående skildring fra 1840erne. Hun blev gift med den første slagter P. Mogensen og farmor til slagter Anker Mogensen. Fra dem stammer navnet på Peter Mogensensvej i Hillerød.

Hun nævner, at familien ikke var døbt navnet Ruth, men at nogen har taget det op igen. Det er rigtigt. Langt op i 1800-årene døbes landalmuen kun ved fornavn. Men slægtsnavnet Ruth nævnes i kirkebøgerne, selvom det ikke var et døbenavn. Så påtvang uhel-

dige navnelove landboerne faste -sen-efternavne, og de gamle slægtsnavne faldt væk, også Ruth-navnet.

Min oldefar, Niels Peter Hansen, som var født 1847 i Tulstrup og kun kaldtes Niels Peter Ruth, genkøbte så omkring 1900 sit eget navn i formen Hansen-Ruth til sig, sin kone, søn og to døtre, hvoraf en blev min farmor. Men Ruth-navnet forsvandt igen som efternavn, for hans søn, H. Andreas Hansen-Ruth, fik fem døtre og ingen sønner. Jeg er nok den sidste mand, som er døbt slægtsnavnet Ruth, men som mellemlavn.

I alle andre grene af familien var Ruth-navnet gledet ud i 1800-årene, men mange af slægten boede jo stadig i Tjæreby og omiggende sogne. Og en del af deres efterkommere bor der sikkert endnu. Men kun få ved, at der er en Ruth-slægt blandt deres rødder.

Ruth-navnets oprindelse fortaber sig tilbage i 1600-årene. Man kan gå direkte tilbage til hvervet soldat og husmand Christen Jensen Ruth i Tjæreby, som var født ca. 1719, men hvorfra han stammede, vides ikke.

Ole Ruth Blåkilde

BOGEN OM NORDBANEN

På et tidligere tidspunkt fik Lokalhistorisk Forenings medlemmer tilbud om at kunne forudbestille en bog om Nordbanen, skrevet af John Poulsen.

Det er nu meddelt, at denne bog er blevet forsinket, og at den tidligst vil udkomme sidst på foråret eller først på sommeren. De indkomne bestillinger vil blive ekspederet, så snart bogen foreligger.

Bogen, der udgives via Byhistorisk Samling i Lyngby-Taarbæk Kommune, omhandler Nordbanens strækning og de enkelte stationer.

Nærmere oplysninger kan fås hos lederen af det byhistoriske arkiv: Jeppe Tønsberg, Friboeshvile, Lyngby Hovedgade 2, 2800 Lyngby.

Lisbet Schacht Hansen

Et typisk Høltetog fra århundredskiftet: O-maskine med to-etagers vogn og åben «charubanc», tegning E. Nederland

FREDERIKSBORG HUSHOLDNINGSSKOLE

Husene på Lindevej, en sidegade til Milnersvej, er gennemgående af relativ beskeden størrelse. Kun et af dem (nr. 3) tiltrækker opmærksomheden ved sit næsten "herskabelige udseende".

Det er en hvid bygning i palæstil med blåt skifertag. Her er en høj kælderetage, en høj stueetage, en 1. sal af mere almindelig format og derover en kvistetage med fire høje vinduer på hver side - se bladets forsidebillede.

Nu om dage giver huset plads til et fritidshjem og nogle beboelseslejligheder, men det var i knap 30 år rammen om en institution, der var ret kendt i vide kredse: Frederiksborg Husholdningsskole.

Det store hus blev tegnet og projekteret af museumsinspektør Vilh. Holck, der jo har været arkitekt for flere anseelige bygninger i Hillerød. Det stod færdigt i 1901, på hvilket tidspunkt det lå ensomt i landlige omgivelser.

Undervisningen på husholdningsskolen var blevet påbegyndt to år tidligere i lejede lokaler i Hillerød af to damer, og de stod for skolens drift lige til den lukkede sidst i 1920'erne.

Den egentlige leder, Alvilda Jacobsen, havde lærerindeksamnen, og hun var i nogle få år ansat på Sorø Husholdningsskole. Her underviste hun i "almindelige" skolefag, men fik lyst til at supplere sin uddannelse med husholdningsfag. Derfor gennemgik hun nogle kursus for "køkkenlærerinder" i Kristiania (Oslo) og nogle andre steder i Norge. Efter at være vendt hjem følte hun sig kompetent til at starte sin egen skole.

Sammen med Kristine Bonde, som hun var i familie med, og som også havde taget lærerindeksamnen, valgte Alvilda Jacobsen at slå sig ned i Hillerød. Man ville hvert år afholde to 5-måneders husholdningskursus for unge piger.

Her i Danmark blev den første husholdningsskole oprettet i Sorø i 1895, og 10-12 år senere fandtes der en halv snes. Da man i 1906 for første gang kunne søge om statsunderstøttelse, blev der indstillet 6 skoler til at modtage tilskud til lærerindernes løn, og blandt disse var Frederiksborg Husholdningsskole.

Det kom der imidlertid ikke noget ud af. Birgitte Berg Nielsen, der i 1905 havde startet sin egen husholdningsskole med tilhørende husholdningsseminarium, var samme år blevet udpeget til at være statens konsulent for skolerne, og det fremgår af et brev til hende fra Alvilda Jacobsen, at man på et møde på Sorø Husholdningsskole har drøftet skolernes situation.

Brevet er dateret Hillerød, den 31. august 1907, og i dette hedder det bl. a. "... De bør som Konsulent ikke have en Lærerindeskole. Konsulenter bør staa helt frit og lønnes standsmæssigt - mindst 3000 Kr. aarligt.

... fortsætter De med Deres Skole, vil andre Skoler ikke kunne bestaa, da ingen kan konkurrere med Statskonsulentens.

Min Retfærdighedsfølelse byder mig at sige Dem dette.

Men ser De, for nu at kunne være aldeles neutral og dermed et retfærdigt Menneske, har jeg besluttet indtil videre at tilbageholde Ansøgningen om Anerkendelse. De ved, at jeg tidligere har hældet til denne Plan.

Vel antydede De, at jeg i saa Tilfælde ikke kunde være sikker paa at komme i Betragtning (senere), fordi min Uddannelse ikke var fyldestgørende. Dertil vil jeg svare: Fortjener jeg ikke Anerkendelse ad Aare, saa har jeg heller ikke Brug for den nu. Og sidde ved min egen Skole af Menneskers Naade, det vil jeg ikke. Jeg føler mig som en ærlig Arbejder i Guds Vingaard og min Samvittighed skal fremdeles være min Højesteret - Dette udtalt ud af mit Inderste. Kald mig kun en Sværmer - saadan er jeg nu engang.

Tak for Laan af lille Eva - den kære lille Pige - Hilsende mange Gange fra os. Og saa kære Fru Berg Nielsen godt, ærligt Samarbejde! Deres og Sagens hengivne Alvilda Jacobsen.

Lørdag Morgen: Dette skrev jeg i Nat. Har nu sovet paa det, og føler mig overbevist om, at jeg har handlet rigtigt. Alv. J."

Birgitte Berg Nielsen skriver senere til forstanderinden i Hillerød, at hun ikke kan godtage dennes synspunkt. Hun anfører, at (docent Ludvig) Feilberg, som er ansat på Landbohøjsko-

len, jo er konsulent for landbrugsskolerne, og at Holm, som leder et statsseminarium, er konsulent for seminarierne.

I Hillerød kom man tilsyneladende aldrig mere tilbage til spørgsmålet om statstilskud. Et forhold, der jo i sidste ende gjorde et ophold på skolen her dyrere for eleverne.

*

Den ansøgning om statsanerkendelse, som man i første omgang havde sendt til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, giver os et lille indblik i forholdene på Frederiksborg Husholdningsskole i 1906.

Den ovennævnte statskonsulent har således i sin indberetning om skolen bl. a. anført, at "den har Køkkener i Kælderen. Disse er lyse og velindrettede. Der er ogsaa Strygestue i Kælderetagen. I Stuetagen en Spisestue, der tillige benyttes som Skolestue, og Dagligstuer.

1. Sal og Tagetagen er indrettet til Soveværelser. Desuden har Skolen lejet en Lejlighed i en Naboejendom, hvor der nu laves Gennemgang fra Skolen; denne Lejlighed benyttes til Soveværelser for 1 Lærerinde og 4 Elever. Skolen er beregnet til 36 Elever og har tilstrækkelig Plads dertil. Undervisning i Vadsk har en særlig Bygning. Skolebygningen har kostet 39.000 Kr."

Som bilag til indstillingen gives følgende oplysninger om lærerinderne:

	<u>Uddannelse</u>	<u>Statstilskud til</u>		<u>Undervisning</u>
		<u>Løn</u>	<u>Pension</u>	
Frk. Forstander Al. Jacobsen	Statens Kursus i Kristiania	600	500	
Frk. Kirstine Bonde	Ingen særlig skolemæss. Udd.	600	500	
Frk. Marie Plesner	Statens Kursus på Landbohøjsk.	400	500	Helårs
Frk. Anna Skjoldager	do	400	500	Helårs
Frk. Caroline Sten	Læge	100	40	20 Foredrag

*

Ud over de nævnte breve synes der ikke at være flere oplysninger at hente om Frederiksborg Husholdningsskole i Rigsarkivet. I "Husmoderens Blad" (1904) finder man en beskrivelse af skolen, som nævnte blads redaktør, Sofie Horten, har stået for, og her kan man bl. a. læse om det daglige arbejde på skolen.

Eleverne er delt i hold med 6 på hvert, og holdene suppleres med en af bestyrerinderne og en lærerinde. På de enkelte hold er en af eleverne "husmoder" i 8 dage. Hun får husholdningspengene, må bestemme, hvad der skal købes ind, lige som hun holder styr på økonomien. De øvrige på holdet får til-delt hvert sit arbejdsområde: Opvask, rengøring, vask, strygning, bading. I løbet af 6 uger har alle på holdet prøvet alle opgaver.

De nævnte huslige sysler skal nåes om formiddagen, således at der om eftermiddagen er tid til undervisning i de teoretiske fag, håndarbejde, læsning, spadsereture m. v. De vigtigste undervisningsfag er køkkenteori, næringsmiddellære, sundheds-lære og sygepleje. Om aftenen samles man i dagligstuerne til sang, musik, samtale eller oplæsning.

*

De to ledere havde straks fra starten sat sig det mål, at deres skole på alle områder skulle leve op til den standard, der kendetegnede de bedste af landets husholdningsskoler.

I skolebrochurerne fremhæves husets herskabelige indretning: Vand og gas fra de kommunale værker. Man gør opmærksom på, at skolen har vandklosetter. Og man slår på skolens beliggenhed i landlige omgivelser, den store have og den nære beliggenhed ved jernbanen.

*

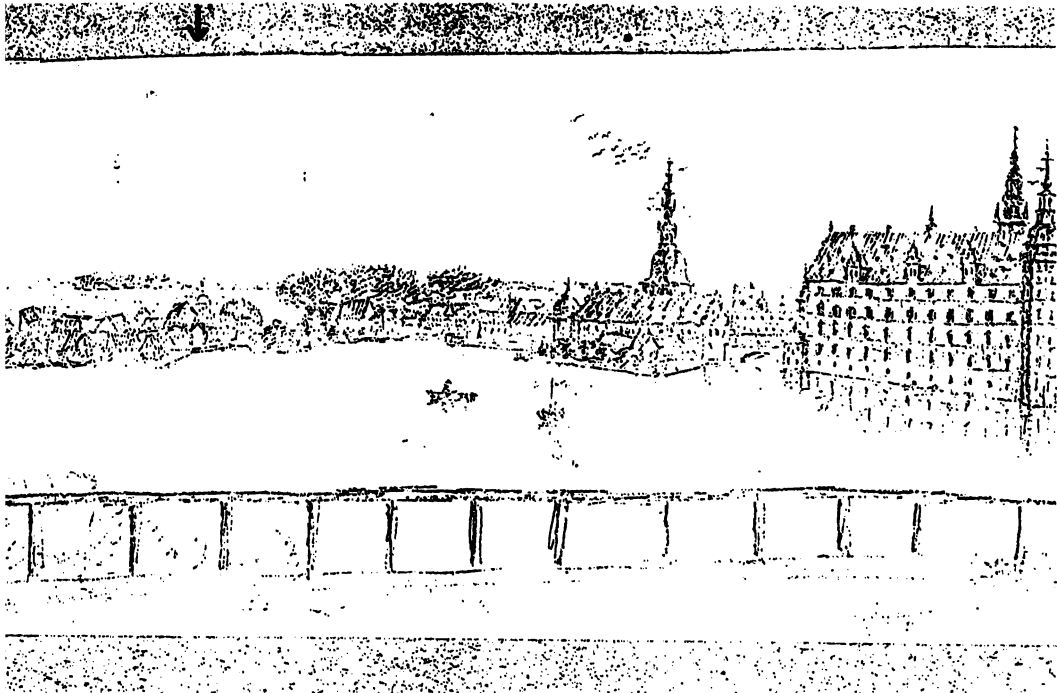
Da Frederiksborg Husholdningsskole kunne fejre sit 25-års jubilæum, havde den været besøgt af knap 1700 unge piger. Tallet viser, at der hele tiden må have været god tilslutning: 30-35 i gennemsnit pr. kursus på en skole, der var beregnet til 50.

Det drejer sig naturligvis først og fremmest om unge piger fra mere velstående hjem. Kursusafgiften var relativ høj, og der var som nævnt ikke mulighed for understøttelse til opholdet.

Hovedparten af eleverne var danske. Men på et tidspunkt meldte der sig så mange fra Norge, at det besluttedes at begrænse tilslutningen fra dette land til 1/3 af alle på hvert hold. Der kom også elever fra Sverige, England, Spanien, Grækenland, USA, Canade, Java og lande i Sydamerika.

Omkring 1930 måtte skolen lukke af mangel på elevtilslutning. Men i den menneskealder, den eksisterede, er dens betydning uomtvistelig, og der lever stadig rundt omkring i landet ikke helt få Frederiksborg-elever, der mindes deres ophold på skolen med respekt og taknemmelighed. ad.

SLOTSGADE SET FRA JÆGERBAKKEN 1891

En årsag til, at foreningens Hillerød-Kalender 1991 er blevet så godt modtaget, er måske, at redaktionen har gjort sig umage med at finde gamle billeder, der ikke er alment kendt. Der kan stadig dukke "nye" gamle billeder op, dels fra private samlinger, dels fra arkiver - billeder, der ikke findes gengivet på tryk i den lokalhistoriske litteratur.

Et sådant nyt, gammelt billede vises her. Det er en blyantstegning, usigneret, men dateret: 24. 5. 1891, 31 x 11 cm, forestillende udsigten fra Jægerbakkens top (Studenterrhøjen) imod slottet og byen, omtrent til Torvet. Tegningen er i privat eje.

Flere markante huse i Slotsgade kan skimtes på det udsnit af tegningen, som vises, men mest interessant er det måske, at man ser Møllestrædes mølle.

Denne vindmølle blev if. Svend Nielsen ("Det gamle Hillerød", 1, s. 170) opført ca. 1770 og nedrevet i 1892 - året efter denne tegning blev udført. Fra sin lille bakketop for enden af strædet har møllen kunnet hente vindkraft ude fra Bøllemosen og vangene mod syd og vest.

V E D T Æ G T E R
F O R
LOKALHISTORISK FORENING I HILLERØD KOMMUNE
(gældende fra 20. marts 1990)

Par. 1.

Foreningens navn er "Lokalhistorisk Forening i Hillerød Kommune".

Par. 2

Foreningens formål er:

- a) at styrke interessen for og kendskabet til især den lokale historie ved bl. a. foredrag, udstillinger og ekskursioner samt at søge udforskningen af lokalområdets fortid fremmet.
- b) at stimulere interessen for og værne om historisk og æstetisk værdifulde bygninger og miljøer og i denne forbindelse yde støtte og rådgivning til bl. a. ejere af bevaringsværdige bygninger.
- c) at støtte det lokalhistoriske arkiv i Hillerød kommune og at øge kendskabet til og interessen for arkivets arbejde, især vedrørende indsamlingen af mere materiale i samarbejde med Sønderjyllands Folkemuseum og Museumsforeningen.

Par. 3

Enhver interesseret kan optages som medlem mod at betale et af generalforsamlingen fastsat kontingent. Optagelse sker ved henvendelse til kassereren. Hvert medlemskab giver ret til én stemme for den, hvis navn er anført i medlemslisten. Medlemmernes husstand har ret til at deltage i møder, udflugter og andre af foreningens arrangementer.

Par. 4

Generalforsamlingen er foreningens øverste myndighed. Ordinær generalforsamling afholdes hvert år i løbet af marts måned, idet bestyrelsen indkalder hertil med mindst tre ugers varsel. Indkaldelsen sker via medlemsbladet, evt. ved brev til medlemmerne.

Ekstraordinær generalforsamling afholdes efter samme indkaldelsesregler som ovenfor, når bestyrelsen finder anledning dertil, eller når mindst 20 medlemmer skriftligt fremsætter begrundet anmodning herom til formanden. I sidstnævnte tilfælde skal indkaldelsen ske senest én måned efter anmodningens modtagelse.

Par. 5

På generalforsamlingen skal bestyrelsen:

- a) aflægge beretning for det forløbne år.
- b) fremlægge det reviderede regnskab til godkendelse.
- c) fremsætte forslag til kontingent for det kommende år.
- d) lade foretage valg til bestyrelsen samt valg af 2 suppleanter, 1 revisor og 1 revisorsuppleant.
- e) lade sådanne forslag behandle, som er kommet formanden i hænde senest 14 dage i forvejen.

Generalforsamlingen vælger dirigent efter indstilling fra bestyrelsen.

Der føres en kort beretning over mødet til protokols. Beslutninger træffes ved simpelt flertal af de afgivne stemmer, hvor intet andet er fastsat.

Der kan stemmes ved skriftlig fuldmagt.

Kun punkter, der er optaget på dagsordenen, kan bringes til afstemning.

Generalforsamlingen er beslutningsdygtig uden hensyn til de fremmødte medlemmers antal.

Vedtagne forslag indføres ordret i protokollen.

Protokollen underskrives af dirigenten og af formanden.

Par. 6.

Foreningens regnskabår følger kalenderåret.

GADE- OG VEJNAVNE I HILLERØD (5)

Frydenborgvej, der forbinder Gl. Helsingevej med Gadevangsvej/Selskovvej, har navn efter et lille lystslot, der en tid lå i Lille Dyrehave.

Dennes areal var tidligere betydelig større end i vore dage, idet Lille Dyrehavevang (med HGIs fodboldbaner, Johannesskolen m. v.), Oddervang (omkring den sydlige del af Oddersvej), et mindre område nord for Slotshaven samt Tyskerplantage hørte med til Lille Dyrehave.

Nogenlunde midt i denne blev "Frydenborg" opført på Frederik II.s foranledning. På et nutidigt kort kan slottet placeres i den vinkel, der lige syd for Hillerød Teglværk dannes af Frydenborgvej og Gribskovbanen.

Det eksisterede kun i omkring hundrede år, idet det blev nedrevet i 1667-68. En udgravning, som Nationalmuseet foretog i 1911, viste, at slottet havde haft en rektangulær grundplan, og at det var forsynet med runde hjørnetårne. Det benyttedes til kongelige fester, og en overgang tillige til kaninavl.

Løngangsgade, en sidegade til Frederiksværksgade i Nyhusekvarteret, er på sin korte strækning en del af en af de såkaldte kongeveje.

Disse veje, der blev anlagt af Frederik II og senere udbygget af Christian IV, skulle gøre det muligt for kongen og hans betroede mænd at foretage hurtige rejser, og de måtte ikke benyttes af andre.

For at sikre, at dette ikke skete, måtte vejene være afspærrede ved hjælp af hegn, stengærder eller jordvolde. Takket være denne afsondring fra de øvrige veje, blev de også kaldt lønveje.

Det er denne benævnelse, der indgår i den vej, der forløb mellem Frederiksborg Slot og Roskilde. Den udgik fra Lille Ladegård (Hillerødsholm), fortsatte - ad Løngangsgade - til Store Ladegård (Favrholm) og videre til Roskilde.

Fangekrogen. Mange af gaderne i Selskovkvarteret mellem Hille-rødsholmsallé og Selskov har, som det er enhver hillerødborger bekendt, et navn, der har tilknytning til områdets glansperiode som centrum for det vidtberømte kongelige hestestutteri. Andre gadenavne i kvarteret skal minde om de betegnelser, man brugte for de "embeder", der var knyttet til Frederiksborg Slots funktion eller til regeringsfunktionen i almindelighed.

En fangekrog var betegnelse for de små indhegnede pladser, man gennede de løsgående heste ind i om efteråret, når de skulle "opgrimes", som det hed i fagsproget, med vinteropstaldning for øje. Der var i de vidtstrakte nordsjællandske græsningarealer (vangene) et stort antal af sådanne fangekroge.

Vangemandsvvej, Vangeledet. De ovenfor nævnte vange var lukkede græsningsområder - i øvrigt oftest med større eller mindre, åbne skovstrækninger og krat.

Hver vang måtte være indhegnet, dels for at hestene (og andre husdyr) ikke skulle løbe bort, dels for at de rene hesteceracer ikke skulle blande sig med hinanden.

Hvor der førte veje gennem vangene, var der porte eller større låger, og vangemanden (vangevogteren) havde som opgave at påse, at dyrene ikke slap ud, når lågen (ledet) måtte åbnes. Desuden skulle han have opsyn med de enkelte vanges dyr.

Vangemanden boede i mange tilfælde i et såkaldt vangehus, der lå i nærheden af et af de vigtigste vangeled.

Køgemestervej. Navnets første led betyder "køkken". Køgemesteren var på Frederik II.s og Christian IV.s tid en meget betydningsfuld mand i den kongelige husholdning. Under ham stod bl. a. kokke, (vin)kældersvende, bagere, bryggere, slagtere m. fl. og naturligvis disses medhjælpere.

Ved fester var det i nogle tilfælde køgemesteren, der havde ansvaret for gæsternes rette placering ved måltiderne. Han skulle sørge for, at der blev udbragt skåler for de mest prominente personer, og endelig skulle køgemesteren efter spisningen "takke af": Bede bordbøn, bringe tak for de gaver, som gæsterne måtte have medbragt.

ad

NYT MATERIALE I LOKALHISTORISK ARKIV

Afleveringerne til Lokalhistorisk Arkiv kan være af meget forskellig størrelse. Ofte drejer det sig om et enkelt postkort eller fotografi, men andre gange kan en aflevering ankomme i indtil flere kasser. Når man står med disse kasser, er det altid utrolig spændende at være arkivmedarbejder. Hvad gemmer der sig mon? Er der et eller andet der vil vise sig at være unikt?

Hillerød Byråd 1905. Fotografiet viser flere af byens "kendte" navne. Fra venstre mod højre: J. P. Jensen, drejermester - C. Th. Andersen, skomager - F. Kielberg, murermester - O. Sørensen, landinspektør - L.R. Frendrup, købmand - O. Neumann, dommer (borgmester) - C. Iversen, rektor - Sigurd Berg, redaktør - W. Gottlieb, læge - P. Nielsen, fabrikant (Nordsten).

Den seneste større aflevering til arkivet er kommet fra Hillerød Kommune. I forbindelse med ny- og ombygning af Hillerød

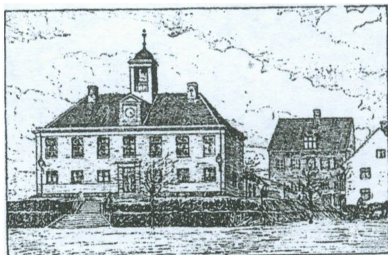
Rådhus har man ikke længere ønsket at have fotografierne af de tidligere byråds- og sognerådsmedlemmer hængende. En større samling indrammede fotografier er derfor nu ankommet og er i øjeblikket ved at blive gennemgået. Et kærkomment supplement til arkivets samlinger. Personer, der har været med til at præge områdets udvikling, men som i de fleste tilfælde ikke tidligere har været at finde i arkivets billedsamling. Det er ikke alle fotografierne, der er navne og årstal på, men ved hjælp af opslagsværker og især personer med tilknytning til det politiske og kommunale arbejde skal det forhåbentlig nok lykkes at "navngive" dem allesammen.

Ud over fotografierne af "byrødderne" er der også en kasse med billeder af særdeles blandet indhold. F. eks. en hel samling fra den dag, friluftssvømmebadet ved Frederiksborg Byskole blev åbnet. Et sjovt fotografi af værtshuset "Den Sorte Hest", der lå i Slotsgade. 5 fotos fra nedrivningen af Ridehuset ved Hillerødsholm - et imponerende bygningsværk, man i dag finder i Hørsholm. Det har været et stort projekt at være leder for nedrivningen og flytningen.

Den sidste del af afleveringen består af udklipsmapper. Avisudklip, der fortæller om byrådets og kommunens arbejde og aktiviteter. Endnu har der ikke været tid til at kigge nærmere på, hvilke oplysninger der gemmer sig her.

Afleveringer til arkivet kommer også når lokalhistorisk interesserede har læst medlemsbladet eller artikler i den lokale presse. Asger Bergs artikel om Freerslev Højskole i vort blad nr. 3, 1990 og senere i Hillerød Posten har fået en mand til at aflevere et sjovt gammelt fotografi af højskolen. I billedsamlingen var der i forvejen ikke noget, der var særlig spændende, så det var værdifuldt at modtage netop det fotografi.

Lisbet Schacht Hansen

DET GAMLE RAADHUS

VEDTÆGTER, FORTSAT FRA S. 14

Par. 7

Bestyrelsen består efter eget skøn af indtil 7, dog mindst 5 medlemmer, som vælges af generalforsamlingen for 2 år. Består bestyrelsen af 6 medlemmer, er halvdelen på valg hvert år. Er der 5 eller 7 medlemmer, er i lige år henholdsvis 2 eller 4 på valg, i ulige år 3. Genvalg kan finde sted..

Par. 8

Bestyrelsen vælger af sin midte formand, næstformand, kasserer og sekretær. For større projekters vedkommende kan bestyrelsen delegerede kasserer- og revisorfunktionerne til advokat, hhv. statsaut. revisor.

Bestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden og fører protokol over sine forhandlinger. Protokollen underskrives af de medlemmer, der har deltaget i mødet. Bestyrelsesmøder afholdes efter formandens bestemmelse eller efter anmodning af et af de andre bestyrelsesmedlemmer. Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når formanden eller næstformanden samt yderligere mindst 2 medlemmer er til stede. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme afgørende. Lederen af Lokalhistorisk Arkiv for Hillerød kommune deltager i bestyrelsesmøderne uden stemmeret.

Par. 9

Til at forpligte foreningen udadtil kræves underskrift af formanden og kassereren.

Kassereren er dog berettiget til på foreningens vegne at modtage og kvittere for alle indbetalinger og at betale de af bestyrelsen godkendte udgifter.

Par. 10

Ændring af foreningens vedtægter kræver vedtagelse på en generalforsamling med 2/3 af de afgivne stemmer.

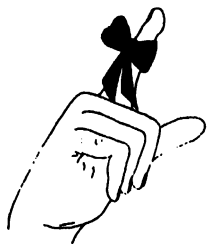
Par. 11

Opløsning af foreningen kræver vedtagelse på en generalforsamling med 2/3 af de afgivne stemmer.

Bestyrelsen er dog pligtig at fungere videre til foreningens økonomiske situation er opgjort og afsluttet.

Eventuelle midler tilfalder det lokalhistoriske arkiv for Hillerød kommune.

* * * * *

HUSK....

. at medbringe den i dette blad indlagte adgangsbillet til Peter Olesen-aftenen i Frederiksborghallen torsdag den 21. februar kl. 19.30
LÆS OM MØDET SIDE 2!!!

BESTYRELSEN

Formand: Asger Berg, S. Kierkegaardsvej 1, 3400 Hillerød	42 26 46 89
Næstformand: Peter Madsen, Paradisvænget 20, 3400 Hillerød	42 26 27 11
Kasserer og redaktør: Anton Mariegaard, Tjørnevang 4, Hillerød	42 26 24 32
Sekretær: Eva Holm-Nielsen, S. Kierkegaardsvej 1, Hillerød	42 26 46 89
Jørgen Berner, Åvang 78, 3400 Hillerød	42 26 06 13

Lisbet Schacht Hansen, Lokalhistorisk Arkiv, Hillerød Bibliotek, Bakkegade 23, 3400 Hillerød 42 26 95 22

* * * * *

NÆSTE NUMMER AF MEDLEMSBLADET forventes udsendt i maj 1991. Bidrag bedes sendt til redaktøren senest den 1. maj.